

RAPPORT

KVALITATIV EVALUERING AF HITTE PÅ- PROJEKTET

INDHOLD

3	Summary
4	Projektets baggrund og formål
5	Tre forløb i dansk
6	Organisering
7	Resultater
7	Innovationsvognen
8	Fagligt udbytte - er 1. klasse for tidligt?
10	Differentiering - hvem får noget ud af det?
10	Omkring ideudvikling
12	Det lokale samarbejde - og ledelsesopbakning
12	Praktiske vanskeligheder
14	Opsummering
14	Kvalitative resultater
14	Resultat af kompetencetest
16	Referencer

Kvalitativ evaluering af Hitte På-projektet

Peter Heller Lützen

Nationalt Videncenter for Læsning

December 2016

Opsætning: Nanna Madsen

Alt indhold må printes og eftertrykkes.

Summary

Hitte På-projektet er et innovationsprojekt gennemført af Nationalt Videncenter for Læsning i samarbejde med Nordea-fonden, Fonden for Entreprenørskab, Kolding Kommune, Welearn samt en række konsulenter.

Projektets formål er at gøre innovationsdimensionen i folkeskolens Fælles Mål konkret i faget dansk i 1. klasse. Dansk er valgt, fordi det er et stort og vigtigt fag, hvis faglige mål forholdsvis nemt lader sig integrere med procestænkningen i innovationspædagogikken (se fx Olsen og Rohde 2013). Fælles mål i dansk opererer med en række genkendelige faser i arbejdet med fx læsning og fremstilling, som er indtænkt i Hitte På-projektets læringsforløb. Målet med projektet er derfor, at eleverne skal lære at arbejde i nogle faste faser og styrke deres evner til idegenerering, udvikling og justering af prototyper, samarbejde med andre og præsentation af deres arbejde.

Den kvantitative evaluering af elevernes udvikling gennem projektperioden er gennemført af professor Jeppe Bundsgaard, DPU Aarhus Universitet. Den retter sig mod elevernes udvikling inden for primært skrivning, mens denne kvalitative undersøgelse primært retter sig mod lærernes opfattelse af dels projektet og dets brugbarhed og dels elevernes udbytte.

Nærværende undersøgelse bygger på observationsbesøg på en af projektskolerne samt telefoninterviews med lærere fra de fem deltagende skoler samt pædagogisk konsulent i Kolding Kommune med ansvar for projektet.

De to rapporter viser samlet, at eleverne i Hitte På-klasserne udvikler sig signifikant bedre inden for det, vi kalder innovativ fremstillingskompetence, uden at de er dårligere på andre skriveparametre. Det er altså muligt at integrere innovation og dansk og derigennem nå målene i både temaet innovation og entreprenørskab og Fælles Mål i dansk.

Projektets baggrund og formål

Innovation og dansk

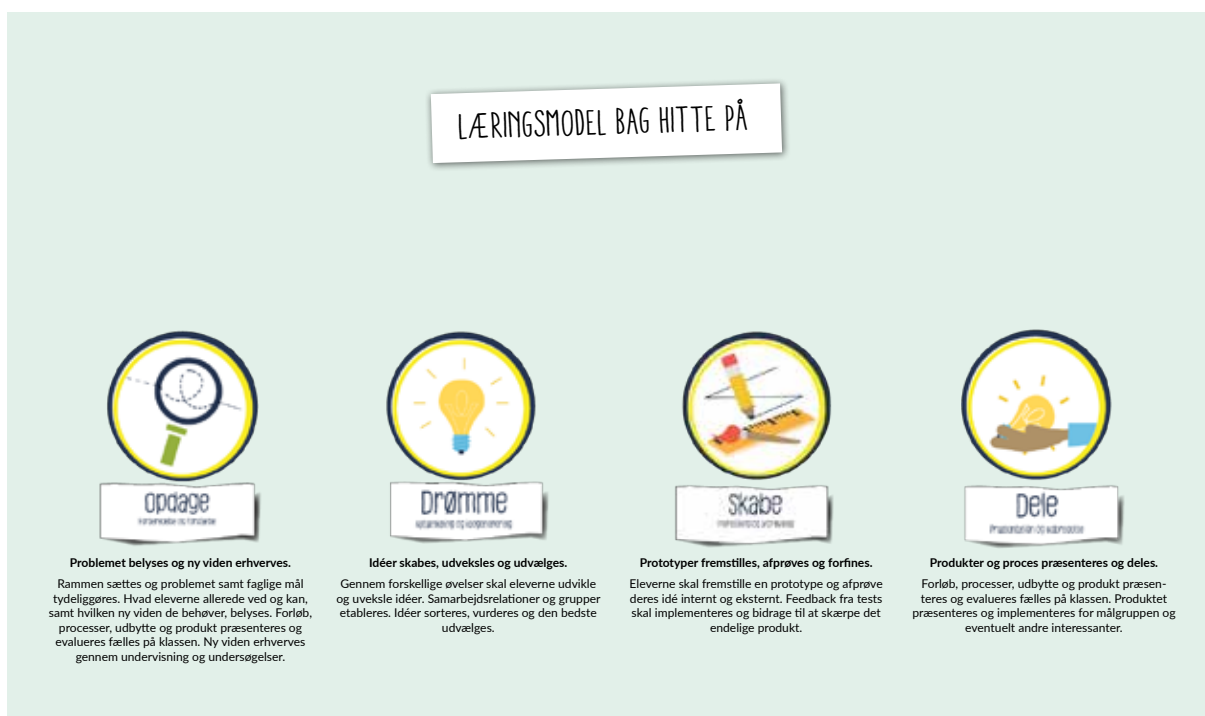
Med Fælles Mål fra 2014 er der introduceret et tværgående tema ”Innovation og entreprenørskab”. Her defineres innovation som:

”Innovation og entreprenørskab er, når der bliver handlet på muligheder og gode ideer, og disse bliver omsat til værdi for andre. Den værdi, der skabes, kan være af økonomisk, social eller kulturel art”

(EMU, Fælles Mål, Tværgående temaer, Innovation og entreprenørskab).

Innovation har med handling og værdi at gøre. Men hvordan gør man det konkret, og hvordan gør man det i indskolingen? Projektet Hitte På har som ambition at forene innovationstemaet med dansk i 1. klasse og at udvikle et danskfag med en mere funktionel tilgang til fagets kernefaglighed. Når vi ser på literacy-kompetencerne i dansk, kan vi arbejde med dem i nogle funktionelle og handlingsorienterede sammenhænge, hvor de tjener reelle kommunikative formål.

Arbejde med innovation forløber i tid og ofte med nogle let genkendelige og genkommende faser. I Hitte På-projektet udviklede vi en model i fire faser:

Modellen er inspireret af materialer som *Innovative elever* (Olsen og Rohde, 2013 side 28-33) og konceptet "Design to improve life" (<http://designtoimprovelife.dk/education/the-compass/>). Fælles for dem er, at enhver innovationsproces opdeles i nogle let genkendelige faser, som man skal igennem hver gang. Der er på den måde en vis systematik i, hvad man gør, og eleverne kan efter nogle gange blive fortrolige med de enkelte faser. Man skal opdage noget om verden, før man kan få gode ideer. Derfor hopper man ikke hovedkulds ud i ideudvikling først, men afsøger og undersøger det emne, man skal arbejde med. Hvis man skal skrive en fagbog, skal man se nogle eksempler først. Hvis man skal opfinde et bogstav-spil, skal man spille nogle andre spil og lægge mærke til, hvordan de er bygget op. Derefter udvikler man ideer og giver sig til at selektere i dem. Her er det vigtigt at have nogle værktøjer, så man får valgt de ideer, der er både realistiske og nyskabende. For at kunne det skal man samarbejde og have nogle strategier for indkredsning af, hvad der kendetegner en god ide, så man ikke bare vælger den ide, som de mest dominerende eller populære elever er kommet med. På den måde ligger der i innovationsdidaktikken og Hitte På-projektet nogle generiske værktøjer og kompetencer, som kan bringes i spil i forhold til mange forskellige emner og fag.

Systematisk arbejde med innovative processer stemmer rigtig godt overens med nogle arbejdsmønstre, som man også gerne vil fremme i faget dansk. Det er specielt tydeligt i dimensionen "Fremstilling", hvor man jo helt banalt skal fremstille noget. Her er der mål om, at man skal forberede, fremstille, respondere og præsentere – og bruge bl.a. ideudvikling undervejs. I "Læsning" skal man vælge, forberede og forstå tekster, så der er i disse to dimensioner en stærk procesbevidsthed. I "Kommunikation" og "Fortolkning" står det processuelle ikke nær så stærkt, men her er der en række enkeltstående videns- og kompetencemål, som også let lader sig integrere i en innovativ tilgang til undervisningen.

Tre forløb i dansk

I et af forløbene skulle eleverne lave en bog om deres egen skole til eleverne i børnehaveklassen. Derfor skulle de indsamle viden om fagbøger, lave prototyper, tage billeder og skrive tekst og præsentere den færdige bog. Et andet forløb handlede om spil. Produktet var et bogstavspil, og undervejs skulle man skaffe sig viden om spils opbygning og udarbejde en manual til, hvordan man spiller det endelige spil. I det sidste skulle eleverne lave skilte og 'nudging' af de ældre elever, så de ikke smider affald på skolens område. Her skulle eleverne først dokumentere behovet, interviewe skolens tekniske personale, studere skilte og deres kommunikationsformer, lave prototyper og selv udarbejde skilte.

I alle de tre forløb indgår der en mængde kommunikative processer. Eleverne skal indsamle viden ved fx at interviewe og dokumentere, de skal udvikle ideer i fællesskab, lave mind maps, post-it-øvelser, udarbejde bøger, spil og skilte og præsentere det for andre. Eleverne går imidlertid i 1. klasse og kan ikke fx skrive deres interview-spørgsmål ned eller tage noter. Men de kan tegne, børneskrive og optage lyd med en iPad eller smartphone. De kan tegne og skrive enkeltord på post-its, når de skal lave ideudvikling, og de kan udarbejde en spil-manual for deres eget spil i tegning og tekst i kombination. I alle forløbene arbejder de således med multimodal fremstilling, læsning, skrivning, fortolkning og kommunikation.

De danskfaglige mål er på den måde indbygget i de overordnede innovationsmål, og udviklingen af literacy-kompetencer fremstår anvendelsesorienteret og motiveret af funktionelle hensyn. Eleverne skal ikke lave et interview for at mestre denne kommunikationsform, men for at få nødvendig viden om det produkt, de selv skal udvikle. Interviewet er et middel til at få viden med, samtidig med at det er et danskfagligt mål.

Ud over arbejde i dansk lagde projektet op til samarbejder mellem dansk og matematik, natur- og teknologi, billedkunst og andre fag efter de deltagende skolars eget valg.

Organisering

Hver skole fik i oktober 2015 en innovationsvogn med værktøj, redskaber m.v. samt genbrugsmaterialer fra Skatkammeret, som er Kolding Kommunes pædagogiske ressourcecenter med genbrugsmaterialer fra lokale virksomheder. Fra Kolding Kommune deltog en konsulent som sparringspartner, og skolerne kunne efterfølgende supplere med materialer fra Skatkammeret,

De fem deltagende skoler i Kolding Kommune deltog med et antal lærere ved en opstartsworkshop i oktober 2015 og havde derefter adgang til hjælp og svar på spørgsmål hos dels Nationalt Videncenter for Læsning og dels en pædagogisk konsulent i Kolding Kommune.

De fem skoler gennemførte herefter hen over efteråret 2015 og vinteren 2016 en række af Hitte På-projektets tre læringsforløb. En skole gennemførte kun de to, mens en skole selv supplerede med yderligere forløb, som de selv udviklede.

Resultater

Innovationsvognen

Alle fem skoler fik udleveret en innovationsvogn med redskaber og materialer, som skulle bruges i de tre læringsforløb. Vognen rummer sakse, limpistoler, en sav, en hammer, hæftemaskiner, tape osv., altså også værktøj, som man ikke er vant til at finde i de lokaler, hvor der undervises i dansk. Det er lærernes generelle vurdering, at eleverne var glade for at arbejde med vognen, og at den skabte nogle nye sociale dynamikker i rummet, men der er samtidig uenighed om, hvor meget lærerstyring og -overvågning, der samtidig er nødvendig.

En skole udtrykker, at innovationsvognen helt konkret har betydet, at det var meget nemmere at komme i gang med en mere varieret, praktisk og sjovere undervisning. Der var ikke praktiske hindringer, fordi man ikke skulle bruge tid på at skaffe værktøj og materialer. Alt var klar på vognen, når man fik den, og dens indhold var tilpasset både elever og aktiviteter:

”Vi kan ikke bruge sløjdlokalet, der er alt for mange ting, som de små elever ikke må komme i nærheden af. Vognen er tilpasset deres alder og deres kunnen.”

Undervisningens mere praktiske element giver nogle gode resultater, hvor eleverne overvinder egne grænser og oplever at kunne ting, de ikke troede, de kunne. Vognens tilstedeværelse og dens muligheder for udfoldelse understøtter elevernes selvværd og selvstændighed, og derudover kom der et stærkt samarbejde på tværs i gruppen, som her bestod af to klasser:

”Der kom gode holddiskussioner omkring det at samarbejde og at få ideer i fællesskab. Der har været god synergi på tværs af klasserne.”

Den interviewede lærer fra denne skole mener, at vognen gør noget positivt ved alle eleverne, og at det praktiske element ved projektet ”overhovedet ikke var svært”. ”Vi synes, alle skulle have den her vogn, det gør det meget nemmere”, siger vedkommende.

På andre skoler er man gået mere forsigtigt frem, evt. fordi der her er elever, som ikke kan håndtere friheden med værktøj og materialer, som de ikke er vant til. Et sted valgte man at låse nogle af redskaberne inde, og her efterlyste man en simplere løsning:

”Hvorfor brugte I ikke bare nogle gennemsigtige plastkasser, som vi kunne have tingene i?”

”Jeg kan godt se, at det er smart at have en høvlebænk, men det er meget minimalt, hvad vi har brugt det til.”

Vognen fremstår her som besværlig og krævende. Der skulle være mange lærere omkring den for at undgå ulykker, børnene kan ikke bruge den alene, og man ville have foretrukket en simplere løsning.

Noget lignende udtrykkes af en anden skole, som også har brugt mange lærere til de timer, hvor vognen var i brug, og som heller ikke vurderer, at eleverne kan bruge den alene.

Fælles for alle, også de skoler, der har oplevet vognen som besværlig og potentielt farlig for eleverne, er dog en vurdering af, at eleverne har været begejstrede. Som en af de skeptiske lærere siger: ”Børnene synes, det er fantastisk!”

Fagligt udbytte – er 1. klasse for tidligt?

Det har været en udfordring i udarbejdelsen af de tre læringsforløb, at eleverne endnu ikke kan læse og skrive. Hitte På er i den henseende et unikt projekt. Men det er netop en vigtig pointe i projektet, at læsning og skrivning skal ses i sammenhæng med de situationer, hvor man skal bruge det, og ambitionen har været at udvikle en mere motiverende læse- og skriveundervisning, sideløbende med at eleverne arbejder i innovative faser. Her støder vi imidlertid på en stærk tradition for en meget færdighedsorienteret læse- og skrivedidaktik i indskoling. Den ses tydeligt afspejlet i udsagn fra de interviewede lærere. På tre af de fem projektskoler udtrykkes en ret klar holdning om, at man i 1. og til dels 2. klasse skal arbejde med ”læseteknik” og derefter skrivning ”og så med sociale færdigheder, og når det er på plads, kan man lave mere avancerede forløb.”

Lærerne er meget optagede af ordlæseprøven i 1. klasse og oplever også et vist pres fra både ledelse og forældre: ”Vi bliver målt på nogle færdigheder i det basale, det gælder for mig om at få så mange som muligt over i gruppen af sikre læsere. Vi kører basistræning, det er jo det, man laver i 1. klasse.”

Vedkommende fortsætter: ”Der sidder nogle, der ikke kan huske alle bogstaverne”, og så længe der gør det, laves der ikke undervisning i fx idegenerering og udvikling af prototyper, men bogstavtræning.

I denne tankegang ligger, at eleverne skal have færdighedstræning af både sociale og faglige grunde, og når de så kan afkode og er blevet mere disciplinerede, kan man lave noget mere innovativt med dem.

Dette syn bakkes i høj grad op af eksisterende læremidler og de obligatoriske test, som lærerne skal tage af bl.a. elevernes læseudvikling. Begge dele fokuserer på nogle snævre og ret tekniske aspekter af læsning, mens læringssynet i Hitte På er bredere og inddrager den mangfoldighed af kompetencer, som er beskrevet i Fælles Mål.

Samme vurdering udtrykkes et andet sted, hvor det foreslås, at denne type aktiviteter lægges i slutningen af 2. klasse eller i 3. klasse. I 1. klasse er eleverne stadig så meget i gang med at tilegne sig alle skolegangens sociale aspekter og er endnu ikke vant til overhovedet at være i skole. Derfor er det for tidligt at lave innovationsundervisning allerede tidligt i 1. klasse.

Hitte På-projektet havde imidlertid som ambition at supplere eller udfordre disse synspunkter lidt. I de tre læringsforløb er bogstavkendskab, læsning og begyndende skrivning lagt ind som delelementer i mere generelle formål. Hitte På bygger på en funktionel tilgang til læsning og skrivning, hvor færdigheder ikke ses som mål i sig selv, men som redskaber til at opnå noget med – fx handling og forandring.

Nogle lærere udtrykker, at undervisning som Hitte På ligger ud over det obligatoriske og vigtige, som de føler sig mere forpligtede på. De stoler ikke helt på, at læringssynet og de faglige mål i Hitte På faktisk ligger helt inden for kernefagligheden i dansk i Fælles Mål. For et fremtidigt projekt ligger der en opgave i at udbrede kendskabet til bredden i Fælles Mål og at vise, hvordan denne bredde kan tilgodeses gennem fx innovationsorienteret undervisning.

Elever og lærere på flertallet af projektskolerne er tydeligvis ikke vant til at arbejde efter sådanne funktionelle kriterier.

En observation bekræfter dette: Eleverne spørger ret ofte ”Hvad skal vi nu?” De er ikke vant til selv at skulle overskue eller planlægge længere tidsforløb, men vant til at få hyppige og konkrete instruktioner i

små opgaver. I forløb af længere varighed går de ofte i stå og afventer en ny instruktion og er vant til, at opgaver kan afsluttes forholdsvis hurtigt.

Kernen i Hitte På-projektets innovationsdidaktik er imidlertid, at man vænner sig til at tænke og være i processer af en vis varighed. Heri vil der ligge en mængde delopgaver, men de er underordnet gennemførelsen af et større projekt, og et af målene er, at man gradvist indarbejder en vis vedholdenhed og procesbevidsthed. Det er ikke mærkeligt, at eleverne ikke er vant til dette, men det stiller krav til et kommende Hitte På-projekt om dels at indbygge mindre, overskuelige delopgaver og dels tydeliggøre de langsigtede mål.

Differentiering – hvem får noget ud af det?

Det er et gennemgående synspunkt hos de interviewede lærere, at de ”svage elever” groft sagt skal have struktur og simple, færdighedsorienterede opgaver med entydige svarmuligheder, mens de allerede selvstændige kan tilbydes endnu mere selvstændighed. Et sted foreslås det direkte at bruge Hitte På-aktiviteterne som decideret differentiering kun rettet mod de dygtigste elever, mens de andre så skal lave andre og mere strukturerede aktiviteter imens.

Med udtrykket ”svage elever” sigtes ikke nødvendigvis til faglig svaghed, men til at eleven er umoden, mangler ”indre styring”, disciplin, vedholdenhed og samarbejdsevner, mens de ”dygtige” er de elever, der er gode til at arbejde i denne type aktiviteter. Nogle af de interviewede ser et sammenfald mellem faglighed og evnen til selvkontrol og -monitorering, mens andre netop ser Hitte På-aktiviteterne som en mulighed for eleverne for at se hinanden i et nyt lys. De elever, der plejer at være de dygtigste, er det ikke nødvendigvis i disse aktiviteter, og nogle elever får lejlighed til at vise evner, som ikke er synlige i den øvrige undervisning.

Hitte På-aktiviteterne stiller krav om en vis selvkontrol og vedholdenhed, som for nogle elever betyder, at de enten bruger meget tid på overhovedet at finde ud af, hvad de skal gøre, eller slet ikke kommer i gang. En del af dem kommer dermed til at forstyrre de øvrige. I det hele taget betyder både innovationsvognen og de didaktiske principper i læringsforløbene, at den sociale og faglige dynamik i klassen ændres. Nogle lærere vurderer dette som noget entydigt positivt, mens andre mere hæfter sig ved de udfordringer, det giver dem som lærere.

En interviewet lærer udtrykker dog den erfaring, at alle elever får noget ud af det, og at det er de elever, der har svært ved mere traditionelle skoleaktiviteter, som især har noget ud af det. Her fremhæves netop det funktionelle aspekt ved læsning og skrivning i Hitte På-aktiviteter: ”De læsesvage kan se et formål med at læse og skrive. Det er klart, hvad de skal bruge det til. De, der har svært ved at læse, bliver motiverede, de ser oplevelse som en vej til læsning.”

I samme ånd fremhæves idegenereringen som et aktiv for de elever, der har svært ved at skrive: ”De har nemmere ved at skrive, når det skal bruges til noget rigtigt”. Det autentiske og funktionelle aspekt af skrivningen fremhæves her som en motiverende faktor. Også her fremhæves det, at de dygtige elever ikke er dem, der plejer at være fagligt dygtige, men at det er dem, som er gode til denne type aktiviteter, dem der har vedholdenhed og samarbejdsevner. Derimod får ”de umodne” ikke særlig meget ud af det, de har sværere ved at håndtere kravene til frihed og selvstændighed.

Omkring ideudvikling

I alle Hitte På-forløbene er der en indledende, problem- og vidensafsøgende fase, som efterfølges af en ideudviklingsfase. Denne fase er helt afgørende for det videre arbejde og er direkte omsættelig i alle skolens fag. Som det blev udtrykt ovenfor, kan man fx ikke skrive, hvis man ikke har noget at skrive om, så evnen til i fællesskab at udvikle ideer vil indgå i mange typer af skoleaktiviteter.

Men den er også svær. Lærernes tilbagemeldinger trækker i flere retninger. En siger: "Det er svært fx at lave brainstorm i 1. klasse, det kan jeg i 3. klasse, og i 5.-6. klasse er det slet ikke noget problem", mens andre siger, at det har fungeret fint, og at det er en vigtig kompetence at kunne skelne mellem de vilde ideer og de realistiske ideer. En siger om en af de konkrete ide-aktiviteter: "Post it-øvelserne var fine, der kunne alle give deres besyv med."

Observationer på en af skolerne viste, at idegenerering i grupper var vanskeligt. I næsten alle firepersonersgrupperne skete der det, at en eller to elever tog styringen, og at to faldt mere eller mindre fra. Det er de socialt dominerende, der styrer, og de er ikke nødvendigvis gode til hverken at lytte eller samarbejde. I nogle grupper blev diskussioner af ideerne helt personbårne, så eleverne ikke forholdt sig til selve ideernes realisme eller overensstemmelse med den definerede opgave, men kun til, at de ville have deres egen gennemført. Nogle grupper stemte om ideerne og valgte den, der var foreslået af den mest dominerende eller populære elev og havde altså endnu ikke tillært sig kvalitative kriterier for vurdering af ideer.

Generelt var de observerede grupper ikke gode til at håndtere uenighed. Løsningen var, at "man siger det til en voksen", mens det i Hitte På-forløbene ellers er en pointe, at uenighed om ideer kan virke dynamisk og befordrende for udviklingen af en ide.

Det generelle indtryk fra interviews med lærerne er dog alligevel, at lige præcis idegenerering er et af de områder, hvor lærerne synes, at eleverne har profiteret af forløbene. Det er et område, hvor lærerne vurderer, at eleverne har udviklet sig mere, end de ellers ville have gjort.

Den vurdering bakkes til dels op af den kvantitative analyse (Bundsgaard 2016), hvor der er en vis udvikling på idegenerering. Men man må også sige, at den kvantitative analyse bekræfter lærernes billede af, at det er svært at arbejde med allerede i 1. klasse. Eleverne har generelt ikke særligt høje scorere på ide-dimensionen i projektets test.

Det lokale samarbejde – og ledelsesopbakning

Læringsforløbene er alle steder gennemført i samarbejder mellem lærere og næsten udelukkende som samarbejder mellem flere fag. Der er mange steder blevet arbejdet på tværs af klasserne på årgangen, og mange af de gennemførte forløb er forberedt af grupper af lærere i fællesskab.

De deltagende fag har ud over dansk været matematik, billedkunst samt natur og teknologi. Et enkelt sted gennemførte man et forløb i natur og teknologi alene, fordi man syntes, det passede bedst til det fag.

Flere steder har der været mangelfuld kommunikation mellem kommunen/ projektet og skolelederne, ligesom ikke alle ledere har prioriteret lærernes deltagelse i fx opstartsworkshop. Nogle lærere udtrykte i interviews, at ”det lidt er noget, vi har fået presset ned over os”, og at de først meget sent i deres planlægning er blevet informeret om deltagelsen. Det er naturligvis utilfredsstillende for de pågældende lærere og hæmmende for deres mulighed for at gennemføre projektets læringsforløb. Projekter af denne art er meget følsomme over for organisatoriske forhold og de lokale ledelses forståelse for og opbakning omkring lærernes arbejde.

Herudover var vi selv sent ude. Et fremtidigt projekt skal kunne præsentere forløb, undervisningsideer osv. senest i april eller maj skoleåret før, de skal gennemføres, ligesom der skal ske en langt stærkere og mere systematisk implementering på skolerne. Disse ting levede dette pilotprojekt desværre ikke op til, hvilket er nødvendigt for et eventuelt større projekt i fremtiden.

Praktiske vanskeligheder

Læringsforløbene er udformet, så man kan gennemføre dem med innovationsvognen og de almindelige redskaber, man alligevel har i et klasselokale til 1. klasse. I nogle af forløbene skal man bruge app'en ”Skriv og læs”, som skolerne fik adgangslicens til, men en enkelt skole sprang denne del over og skrev på papir i stedet, simpelthen fordi man ikke råder over iPads til alle elever. På en anden skole blev app-aktiviteterne kraftigt forsinket, fordi log in-processen tog næsten en halv time. På trods af, at Hitte På ikke i særlig høj grad bygger på it, er det et område, der giver vanskeligheder alligevel.

Herudover nævnes et vist tidspres i undervisningstid, men vel at mærke ikke i forberedelsestid. Forløbene var tilrettelagt, så de skulle være mere eller mindre lige til at gå til, og der burde ikke være ekstra forberedelse forbundet med at deltage i projektet. Der er heller ingen af de interviewede, som har nævnt dette som en udfordring. En del peger derimod på, at det kommende skoleår er planlagt allerede før sommerferien, og at det derfor var for sent og for uklart meldt ud fra projektets side, hvad man skulle lave, hvor meget tid, der skulle sættes af til det, og hvilke faglige områder i Fælles Mål, som de forskellige forløb ville dække. Dette var en svaghed ved projektet, som gjorde lærernes udnyttelse af læringsforløbene unødigt besværlig.

Nogle steder var det meget svært at forudse, hvor lang tid de enkelte delelementer i læringsforløbene ville tage. En lærer siger, at hvis der i forløbet var afsat 15 minutter til en aktivitet, kunne det godt tage det dobbelte, og at aktiviteterne generelt tog længere tid end angivet i forløbsbeskrivelserne. Nogle af de interviewede giver udtryk for, at det var svært at sætte sig ind i, hvad nogle andre havde tænkt, og at de hellere ville have udarbejdet egne forløb ud fra nogle generelle principper for innovativ undervisning. Det peger på, at et fremtidigt Hitte På-projekt i højere grad kan tænke i generiske modeller for forløb.

Andre siger dog, at forløbene var velbeskrevne og nemme at gå til.

Man kan dog samlet set se en ret stor variation i tidsforbruget mellem både de enkelte forløb og de enkelte skoler. Næsten alle har modificeret forløbene og lagt til og trukket fra og tilpasset til de deltagende fag, lokale forhold samt ideer, man fik undervejs. Nogle forløb er gennemført på 16 timer, mens der har

været brugt 40 timer på andre. En del af de interviewede finder forløbene for lange, bl.a. set i lyset af, at vi arbejder med 1. klasse, hvor man hellere vil arbejde i ikke alt for lange tidsstræk. I et kommende Hitte På-projekt skal det overvejes, om man kan forsimple den firefasede procesmodel og evt. slå nogle elementer sammen eller variere dem på måder, der kan komprimere de samlede forløb.

Alle projektskoler samt en tilsvarende antal kontrolklasser gennemførte en test af eleverne i november og marts, og en af projektskolerne efterlyste efterfølgende adgang til et lignende testværktøj, som kan bruges formativt i deres egen undervisning. Scoringen af Hitte På-testen er forholdsvis omfattende og ikke egnet til formativ evaluering, men et kommende Hitte På-projekt kan godt tænke i udvikling af simple scoringskriterier, så test kan indgå i lærernes undervisningsdifferentiering og planlægning.

Opsummering

Kvalitative resultater

Det er grundlæggende lykkedes at lave en række innovationsforløb, som passer ind i dansk. Ikke alle har arbejdet lige intenst med dem, men alle fem skoler har været i gang, og nogle steder har Hitte På medvirket til en didaktisk ny-orientering af hele indskolingens danskundervisning.

Den faseopdelte undervisning med indbygget idegenerering og prototypeafprøvning kan være vanskelig at håndtere, men er på den anden side det, der gør Hitte På-undervisningen anderledes og vellykket. I et evt. kommende projekt skal den derfor udvikles og fortsættes.

Der ligger en opgave i at udbrede kendskabet til bredden i de faglige mål i Fælles Mål for dansk. Hitte På-tænkningen ligger helt inden for disse, og det samme gælder kendskabet til den tværgående innovationsdimension i Fælles Mål.

Det er svært at udarbejde forløb, som kan bruges af alle. Fx er tidsforbruget på enkeltaktiviteter meget svært at forudse. Der kan i et fremtidigt projekt i højere grad tænkes i fleksibilitet i de foreslåede læringsforløb. Det vigtige er principperne og de faseopdelte aktiviteter, mens de konkrete udformninger kan tage sig meget forskelligt ud. Det bekræftes i øvrigt af de skoler, hvor man på egen hånd har udviklet egne forløb.

Man skal lære det, man ikke kan – og ikke det, man i forvejen mestrer. Derfor bør innovationsundervisning være for alle og ikke dem, der i forvejen kan. Det var ikke tanken, at alle skulle være gode til det i forvejen, det er derimod målet, at man arbejder på disse måder gennem hele skoleforløbet og ikke venter til 3. eller 4. klasse. Jo tidligere, man starter, jo bedre bliver eleverne til det i løbet af deres skoleforløb.

Et fremtidigt projekt bør indbygge nogle evalueringsmuligheder tilknyttet forløbenes læringsmål, også i en kvantificerbar form, der fx kan vurdere elevernes skriveudvikling. Den test, som vi lod projekt- og kontrolskoler gennemføre, kan være inspiration for sådanne værktøjer.

Forløb, aktiviteter osv. skal ud i meget god tid og indarbejdes i lærernes årsplaner. Derudover er det helt afgørende, at de pædagogiske ledere på skolerne forstår de didaktiske pointer i projektet og bakker deres læreres arbejde op.

Resultat af kompetencetest

Den kvantitative undersøgelse (Bundsgaard 2016) viser, at elevernes innovative fremstillingskompetence bliver styrket gennem arbejde med forløb som dem i Hitte På. Af den kvantitative rapport fremgår, at når vi ser på alle testscorer samlet, har Hitte På-klasserne udviklet sig signifikant bedre inden for innovativ fremstillingskompetence, uden at være dårligere på den formelle "skrivefærdighed", som dækker de øvrige aspekter af skrivning. Det kan altså helt kontant kan 'betale sig' at arbejde med innovative forløb i dansk. Hitte På-projektet viser, at eleverne bliver dygtigere på skrivningens højere niveauer, uden at det går ud over fx deres staveudvikling.

Resultaterne viser herudover, at udvikling på den innovative fremstillingskompetence ikke nødvendigvis følger staveudviklingen. Det er i vores materiale altså ikke nødvendigvis sådan, at eleverne først har

styr på bogstaver og stavning og derefter begynder at skrive ledsætninger, variere verberne eller lave koblinger mellem sætninger. Sådan er det for nogle, men der er også elever, som er dygtige til at tænke i indhold, få ideer og skrive om dem i avanceret sprog uden at være gode til at stave:

”For det første har instrumentet vist at skriveudviklingsfaser udgøres af andet end staveudvikling, og at der ikke direkte er tale om det samme fænomen [S]krivefærdighed, herunder staveudvikling som vi målte det, viste sig ikke at være en del af det samme latente træk som det vi har kaldt for innovativ fremstillingskompetence. Dette underbygger den opfattelse at stavning ikke i sig selv er et udtryk for hvor langt eleverne er i skrivekompetenceudviklingen.

Vi bemærkede flere gange at vores umiddelbare vurdering af en teksts kvaliteter var forbundet med vores oplevelse af umiddelbar læsbarhed (dvs. hvor tæt teksten var på konventionel stavning) (og til dels også af håndskriftens kvalitet), men ofte blev vi overraskede over de mange kvaliteter en tekst kunne have, uanset hvordan stavekvaliteten var. Disse to pointer – en statistisk og en erfaringsbaseret – giver anledning til at anbefale at lærere er opmærksomme på ikke i for høj grad at bedømme elevers skriveudviklingsfase på baggrund af deres staveudviklingsfase”

(Bundsgaard 2016).

Hitte På-projektet tyder på, at det er vigtigt for eleverne at blive stimuleret på flere niveauer i skriveudviklingen samtidig – også tidligt i skriftsprogsudviklingen. Det er derfor ikke hensigtsmæssigt at adskille danskundervisningen i det, som en lærer i projektet kaldte ”basistræning”, og andre aktiviteter, som i højere grad inviterer til kompleks tænkning. Projektet viser med andre ord, at innovationstemaet og faget dansk kan spille vældig fint sammen, og at innovative forløb i dansk kan være en vej mod styrkelse af elevernes innovative handlekompetencer, selvstændige tænkning og skriftsproglige udvikling samtidig.

Referencer

Bundsgaard, Jeppe (2016): *Rapport om kompetencetest i Hitte På*

Olsen, Anja Lea og Lilian Rohde (2013): *Innovative elever. Undervisning i FIRE faser*, Akademisk Forlag